

Asia: VN/3785/2024

Lausuntopyyntö: hallituksen esitysluonnos eduskunnalle rautatieliikenteen toimivaltaisia viranomaisia koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pirkanmaan liiton lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle rautatieliikenteen toimivaltaisia viranomaisia koskevaksi lainsäädännöksi

Päätös

Pirkanmaan liitto toteaa, että esitysluonnoksen mukainen ja siinä kattavasti esitelty rautatieliikenteen toimivallan siirtäminen LVM:ltä Traficomille on hyvin perusteltu ratkaisu. Kun junaliikenteen lisäksi myös linja-auto- ja lentoliikenteen toimivalta tulee näillä näkymin olemaan keskitetysti Traficomilla, mahdollistetaan synergiaetuja, tehokkuuden parantamista ja esimerkiksi matkaketjujen kehittämistä. Vaikka toimivallan keskittäminen on hyvä tavoite yllä mainituista syistä, Pirkanmaan liitto arvioi siihen liittyvän myös riskejä, jotka on syytä huomioida toiminnan kehittämisessä. Keskeisenä riskinä keskittämisen myötä alueellisen ja paikallisen näkökulman ja yhteensovittamisen painoarvo saattaa heikentyä.

Raideliikenteen osalta on yleisellä tasolla todettava, että 2030-luvun ostoliikennekokonaisuutta laatiessa moni perustavanlaatuinen asia muuttuu nykyjärjestelmään verrattuna. Lisäksi prosessissa on ilmeisiä haasteita muun muassa kiireisen aikataulun sekä monien rahoitukseen ja käytännön toteutukseen liittyvien ongelmien myötä. Koska ostoliikenteeseen tulee sisältymään luonteeltaan hyvinkin erilaisia junayhteyksiä ja liikennöintikokonaisuuksia,

ei esimerkiksi rahoitusvastuiden määrittäminen ole yksinkertainen tehtävä. Osin näistä käytännön syistäkin on hyvä lähtökohta, että alueet voivat halutessaan ottaa vastuulleen toimivaltatehtävät. Yleisellä tasolla Pirkanmaan liitto toteaa, että valtion on kyettävä kantamaan junaliikenteen ostojen rahoitusvastuuta enemmän, kuin esimerkiksi Liikenne 12 -suunnitelman rahoitussuunnitelmaan on kirjattu.

Pirkanmaan liitto toteaa, että toimivaltaisesta viranomaisesta riippumatta on varmistettava riittävä vuoropuhelu sekä alueellinen yhteistyö ja vuorovaikutus liikennöintikokonaisuuksien suunnittelussa ja tilaamisessa. Alueellisten näkökulmien huomiointi ja paikallistuntemuksen ja -osaamisen hyödyntäminen on tärkeää erityisesti tilanteessa, jossa kyseisen alueen toimivalta on valtiollisella viranomaisella. Keskitetyllä toimivallalla on

hyvät puolensa esimerkiksi suurempien alueellisten kokonaisuuksien tarkastelussa ja yhteensovittamisessa, mutta alueellinen erityisosaaminen sujuvoittaa aidosti paikallisia tarpeita muodostavien liikennepalvelujen laatimista. Toisinaan tasapainoilu näiden näkökulmien välillä on ilmeisistä syistä haastavaa.

Tilanteessa, jossa toimivalta sirpaloituu alueittain ollen toisaalla valtion, toisaalla paikallisen viranomaisen vastuulla, on riskinä myös toimivalta-alueiden rajojen muodostamat katkokset tai muutokset palvelutasossa. Sama ongelma piilee myös muiden alue- ja liikennöintikokonaisuuksien laatimisessa. Esimerkki tällaisesta epäluonnollisesta rajasta on 2030-luvun henkilöjunaliikenteen vaihtoehtomalleissa esitetty ajatus siitä, että nykyinen

R-junaliikenne ulottuisi Tampereelta Helsingin sijaan Riihimäelle, kilpailutettavien aluekokonaisuuksien raja-asemalle. Muutos olisi epäsuotuisa suhteessa tunnistettuihin pendelöinti- ja muihin matkustajavirtoihin pääradalla.

Pirkanmaan liitto katsoo yllä mainittuun esimerkkiin viitaten, että hallinnolliset seikat ja toimivalta- tai kilpailutusalueiden rajat eivät saa tulevaisuudessa estää eheiden, yhtenäisten liikennöintikokonaisuuksien muodostamista. ELY-keskusten hankkima linja-autoliikenne on useiden tapausesimerkkien kautta oiva esimerkki siitä, miten toimivaltarajoista ei ole tarpeen muodostua ongelmaa.

Päätöksen peruste

Hallintosääntö pykälä 150 Maakuntakaavoitus

Selostus

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi rautatieliikenteen toimivaltaisista viranomaisista koskevasta lainsäädännöstä. Esityksellä toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman toimenpidettä ostoliikenteen järjestämisen mahdollistamisesta alueellisille viranomaisille. Samalla siirretään liikenne- ja viestintäministeriöllä nykyisin oleva toimivalta rautatieliikenteen ostoista Liikenne- ja

viestintävirastolle, millä parannetaan eri liikennemuodoilla järjestetyn julkisen liikenteen tehokkuutta ja yhteensovittamista. Esitykseen sisältyvillä hankintamenettelyjen päivityksillä annetaan toimivaltaisille viranomaisille nykyistä kattavammat ja selkeämmät menettelytapanormit, jotka kattavat hankintamenettelyn eri vaiheet.

Esitysluonnos liittyy pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman Reilumman kilpailun Suomi – toimenpidealueen raideliikenneosioon. Hallitusohjelman mukaan kilpailua henkilöjunaliikenteessä lisätään mahdollistamalla kunnille, kuntayhtymille ja alueille ostoliikenteen järjestäminen. Kilpailun syntymistä markkinaehtoiseen liikenteeseen edesautetaan kilpailuttamalla julkisesti tuettua liikennettä, koska mahdollisuus toimia laajalla liiketoimintamallilla pienentää markkinoille tulemisen kynnystä.

Tavoitteena on selkiyttää palvelusopimusasetuksessa tarkoitettujen rautatieliikenteen toimivaltaisten viranomaisten sääntelyä ja mahdollistaa alueellisten viranomaisten järjestämä ostoliikenne rautateillä. Hallituksen esitykseen sisältyvillä muutosehdotuksilla päivitetään liikenteen palvelun laissa säädettyjä hankintamenettelyjä (19 luku), jotta toimivan kilpailuneutraalin markkinan edellytykset varmistetaan hallitusohjelman mukaisesti.

Rautatieliikenteen toimivaltaisen viranomaisen tehtävän siirtämisellä liikenne- ja viestintäministeriöltä Liikenne- ja viestintävirastolle tavoitellaan valtion tekemien lento-, linja-auto- ja junaliikenteen hankintojen nykyistä parempaa yhteensovittamista ja synergioiden hyödyntämistä eri liikennemuotojen hankinnoissa.

Lisätietoja

Tämän lausunnon on valmistellut liikennesuunnittelija Juho Vehviläinen ja hyväksynyt suunnittelujohtaja Ruut-Maaria Rissanen.

Scarpellini Elisabet
Pirkanmaan liitto